

47. Els extraterrestres

Edat

a partir de 14 anys

Durada

60 minuts

Grup

fins a 30/40 participants

Materials

còpies de la «plantilla de classificació» (una per a cada grup) i dels «retalls de premsa», paper i material per escriure

Espai

interior

Matèries

ciències socials i naturals, ètica

Conceptes clau

escala global/local, impacte sobre el medi, degradació d'hàbitats, contaminació, extinció d'espècies, canvis globals, esgotament de recursos, desequilibris demogràfics, distribució de la riquesa, complexitat

Altres conceptes

planeta Terra, riscos ambientals, riscos per a la salut, qualitat de vida, estil de vida, residus, diferències Nord-Sud, mitjans de comunicació

Procediments i valors

anàlisi, descripció, classificació, maneig d'informació, establiment de relacions causa-efecte, valoració, expressió oral, treball en grup; esperit crític, reflexió

Objectius

L'activitat pretén ajudar a:

- relacionar episodis de la vida quotidiana amb les disfuncions ambientals que pot ocasionar
- discernir efectes a escala local i a escala global
- elaborar criteris de classificació i ponderació dels problemes ambientals.

Activitat

Uns extraterrestres visiten la Terra i es queden parats de com es viu en aquest planeta. Imagineu-vos els informes que envaran al cap de la missió i els comentaris que faran dels terrícoles...

Informació

Ja fa temps que ens hem **familiaritzat amb l'expressió «medi ambient»** i ens hem acostumat a sentir parlar dels problemes ambientals. Els mitjans de comunicació hi fan referència cada cop més sovint i el tema apareix per tot arreu, des de la publicitat fins als programes electorals dels partits. No obstant això, hi ha molt **poca gent que se senti ben informada i que sigui capaç de valorar l'autèntica gravetat dels problemes i d'actuar positivament per fer-hi front**. Les notícies catastròfiques i sensacionalistes ens desborden i fan que ens sentim impotents; al seu costat, documentals entenedridders sobre la vida animal i reportatges bucòlics d'idíl·lics paisatges naturals toquen la nostra sensibilitat (i a vegades la nostra sensibleria), i aventureres accions ecologistes desperten la nostra simpatia. **Massa temes tractats superficialment i amb poc rigor alimenten la nostra confusió i contribueixen al nostre escepticisme**.

Prendre partit i saber donar una resposta realista a problemes concrets i dins de les nostres possibilitats passa necessàriament per poder analitzar la realitat, localitzar els conflictes que apareixen en la nostra relació amb el medi i valorar-los amb criteri. I en aquest procés és indispensable no mirar les situacions aïlladament, sinó **tenir la capacitat de considerar les realitats locals en el marc global**: «pensar globalment i actuar localment», aconsella una màxima ecologista.

Per això, i encara que comporti una certa simplificació inevitable, **pot ser útil jerarquitzar els problemes del nostre entorn en un esquema que ens ajudi a valorar la seva amplitud i a establir relacions**. En el nostre **entorn immediat** percebem *problemes de simple deixadesa*, relativament fàcils de solucionar si ens n'ocupem. Però si ampliem una mica la visió podem veure dues categories més de problemes també bastant familiars: *la destrucció dels hàbitats naturals a causa d'intervencions*, a vegades poc raonades, i *la contaminació de l'aire, l'aigua i el sòl*. Aquests problemes poden tenir com a conseqüència, d'una banda, perills per a la nostra salut, i, de l'altra, *pèrdua de biodiversitat* vegetal i animal. Tot això pot contribuir a l'*esgotament de recursos*. Però per damunt d'aquestes categories trobem encara la problemàtica relacionada amb **aspectes planetaris**, tant pel que fa a la *modificació de les condicions ambientals globals* com als *desequilibris en la població humana i la distribució de recursos*.

Aquest modelet de «**capses petites dintre de capsos grans**» (vegeu la *Plantilla de classificació a documentació necessària*) ens **permet alhora ordenar els problemes ambientals per categories i evidenciar la relació entre ells**. Si atenent la màxima intervenim en la nostra realitat local tenint en compte la situació global, la nostra actuació serà diferent amb tota probabilitat.

Desenvolupament pas a pas

Preparació

1. Imprimiu una còpia de la *Plantilla de classificació* per a cada grup de participants.
2. Prepareu un «retall de premsa» distint per a cada grup. Podeu utilitzar els que donem annexos o bé d'altres que considereu més adients. Disposeu els retalls de premsa sobre una taula o penjats en un plafó per representar un quiosc.

Desenvolupament de l'activitat

1. Situem-nos en un planeta llunyà d'una galàxia remota. Anirem a fer una **missió de reconeixement** de la Terra i dels seus habitants. Demaneu als participants que constitueixin grups d'expedicionaris de 4 o 5 persones. Cada expedició pot atorgar-se un nom.
2. Com a cap de la missió expliqueu als participants que aquesta serà una expedició preliminar senzilla, amb poc pressupost i poc temps. El seu objectiu és **saber si la generació que viu actualment a la Terra ha de fer front a algun tipus de problema planetari**. Però aquesta vegada es tractarà únicament de fer una primera aproximació al coneixement dels terrícoles a través dels seus propis òrgans de comunicació. Amb aquesta finalitat, ens limitarem a «envair» el quiosc elegit per a la missió situat en una discreta ciutat de la Terra i tenir, d'aquesta manera, l'oportunitat de llegir les notícies que els terrícoles consideren importants i publiquen a la premsa.

3. Repartiu a cada grup una **Plantilla de classificació** que els servirà per **analitzar la situació estudiada i detectar quin tipus de problemes tenen els terrícoles**. A la plantilla s'assenyalen diferents nivells de problemes, des dels locals fins als globals. Cada notícia pot estar relacionada amb més d'un nivell. Per exemple, un simple embús de trànsit a la ciutat produeix fums, desordre i soroll en l'entorn local concret, però alhora té efectes de pèrdua de qualitat de l'aire (intoxicació del medi), contribueix a l'augment de l'efecte hivernacle (canvis en les condicions globals) i està directament relacionat amb l'esgotament dels combustibles fòssils (esgotament de recursos). Poden assenyalar-se vinculacions evidents amb la salut humana o l'artificialització del territori. I també amb la desigual distribució dels recursos (cotxes, combustibles). Llegiu col·lectivament els apartats de la plantilla de classificació i assegureu-vos que els participants comprenen bé el significat de cada nivell. Poseu diversos exemples perquè es familiaritzin amb l'ús de la plantilla.

4. Un cop donades les instruccions pertinents, un representant de cada grup s'acosta al quiosc i agafa un dels retalls de premsa. Després cada grup ha de **llegir-ne el contingut i detectar quins problemes concrets estan relacionats** amb la seva notícia. Tots els components del grup col·laboren en la **confecció de la llista de problemes**. A mesura que es van formulant, es discuteix si és pertinent o no i a quin nivell correspon. Hi ha d'haver acord en el grup. Un secretari recull per escrit la llista de problemes de cada nivell.

5. Un cop fet aquest treball, **reuniu tots els expedicionaris perquè donin compte del resultat de la seva missió**. Els grups expliquen la situació que han analitzat (si ho preferiu, poden llegir la notícia) i exposen la seva classificació dels problemes ambientals. Tots els participants dels altres grups poden intervenir per expressar el seu acord o desacord mantenint una discussió ordenada. Ajudeu-los a detectar **conseqüències i implicacions que puguin resultar poc evidents a primer cop d'ull** i a ponderar adequadament els problemes. Els secretaris han d'annotar els suggeriments que el grup consideri encertats per completar el seu diagnòstic.

6. Un cop doneu per acabada la posada en comú, encarregareu a cada expedició una darrera tasca: **escriure una carta als terrícoles donant la seva opinió d'observadors objectius i suggerint noves maneres de mirar els problemes**.

7. Organitzeu una sessió de **lectura pública** de les cartes i un debat posterior.

Avaluació

Per estructurar exercicis d'avaluació se suggereix que els participants:

- esmentin tres exemples de problemes relacionats amb cada un dels nivells de la plantilla de classificació que han fet servir
- assenyalin en el diari del dia tres notícies referides a un problema local que té implicacions globals
- redactin una nota periodística exposant iniciatives per col·laborar en la solució d'un problema ambiental concret.

Suggeriments

- Utilitzeu notícies actuals, dels diaris de les últimes setmanes, en comptes dels «retalls de premsa» adjunts.
- Podeu introduir l'activitat amb el còmic *Historias de Miguelito* que trobareu a la documentació addicional.
- En comptes d'escriure una llista de problemes de cada nivell, podeu fer que cada grup disposi de 7 capsos de mida distinta (proporcional als requadres de la plantilla), escriguin els problemes en petites targetes i col·loquin cada targeta a la capsa o capsos corresponents.
- Publiqueu les cartes en un butlletí local i suggeriu als lectors que n'escriguin altres de semblants.

Extensions

- *Línies d'actuació i protagonistes* Demanar als participants que per a cada nivell de problemes de la plantilla de classificació determinin quines línies de solució existeixen i a qui correspon emprendre-les.
- Posar-se en contacte amb associacions i col·lectius que treballin per solucionar problemes socioambientals perquè us expliquin en què consisteix la seva activitat i com hi podeu col·laborar.
- Compondre rodolins glossant un problema ambiental i musicar-los. Es pot utilitzar com a motivació la cançó *Informe sobre la Terra* de La Trinca (documentació addicional).
- Llegir la novel·la *Sin noticias de Gurb* d'Eduardo Mendoza i detectar amb quins problemes de la mena que hem analitzat en aquesta activitat es troba el protagonista.